

ספוד
**נְסִיעַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל**

המספר בין אנ"ש ביום שביעי של פסח

מתוך הספר
שיח שרפי קדש

ובסופו יבואו קצת שיחות
מענייני פסח

זכרון עולם בהנחל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלא במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי רבינו ומסד נפשו כל ימיו להשקות ולהרוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של רבינו הקדוש הנגמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפיס והפיץ אלפים ורבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

הרה"ח רבי **אברהם נחמן שמחה**

ב"ד אלעזר **זוויצהנדלר** זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

נדפס בארץ ישראל על גיר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן:
כנור"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריהם שהלכו לעולמם

דובר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רבינו"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©

copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבדיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלכה"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הני"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדיון, ושארית ישראל לא יעשו עוולה

שעג

ספור נסיעתו של הבעל שם טוב לארץ ישראל, כפי המקביל אצל אנשי שלומנו מדור דוריא.

כידוע היה נוהג הבעל שם טוב לבלי להשהות ולהלין אצלו שום ממון מיום לחברו, כי כל המעות שנשארו אצלו היה מתלקן לצדקה²¹, וגם בנסיעתו לארץ ישראל²² נהג כן, לקחת עמו מעות רק בכדי לכסות הוצאותיו לאותה נסיעה אל הכפר או העיר הסמוכים לו²³, ושם בטחוננו

נא. נוסח זה של המעשה הוא כפי שסיפרוהו אנשי שלומנו מקדמת דנא, עוד מזמן מוהרנ"ת. רבי לוי יצחק שמעו פעמים רבות באחרון של פסח מרבי שמשון בארסקי אשר היה מספרו מידי שנה בביתו כפי ששמעו מרבי משה ברסלבר, וכלל אנשי שלומנו ישבו שם, וגם רבי אברהם בן רבי נחמן ישב כמה פעמים אז אצל רבי שמשון כשסיפר מעשה זה, וכששאל אותו פעם רבי לוי יצחק אודות פרטי המעשה אמר רבי אברהם שנוסח זה של המעשה בכלליות הינו מדוייק, אלא שבכמה פרטים מהמעשה ישנן כמה נוסחאות, ולא רצה להכריע בזה - "ער האט נישט איבער געשפארט"; רבי אברהם עצמו לא סיפר מעשה זה מעולם, כי כן היתה דרכו, לבלי לספר דבר שלא היה מבורר אצלו בתכלית הברור. כשהיה רבי לוי יצחק בסמארקאנד, אמרו לו זקני החסידים דשם: "מיר ווילן הערן פון אייך ווי איר וועט דערציילן די מעשה פונעם בעל שם, ווייל מיר ווייסן אז איר וועט דערציילן ריכטיגער" - "אנו רוצים לשמוע מכם איך שתספרו את המעשה מהבעל שם טוב, כי אנו יודעים שאתם תספרוהו נכון יותר"; ואחר שסיפר, אמרו לו: "אט אזוי איז ריכטיג ווי איר דערציילט" - "אכן כך הוא נכון כפי שאתם מספרים" - וכל זאת על אף שהיו אותם חסידים מן החולקים על דרך רבינו הקדוש. (רל"י).

נב. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן תצ"ט: "פעם אחת סיפר [רבינו] מעניין ביטחון, ואמר שיש צדיקים שאין מניחים אצלם ממון מיום לחבירו, כמו שמספרין מכמה צדיקים גדולים שהיו לפנינו, כגון הבעל שם טוב ז"ל והצדיק הקדוש מורנו הרב אלימלך ז"ל וכיוצא בהם, שבכל יום ויום היו מפזרים כל הממון שהיה בידם, ולא הניחו אצלם שום ממון מיום לחבירו וכו'", עיין שם; וראה בליקוטי קמא סימן ער"ב: "זה כלל גדול בעבודת השם, שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה והצטרכותו צריך שלא יחשוב מיום לחבירו וכו'".

נג. שנת הנסיעה אינה ידועה. (רל"י); וכפי הנראה היתה נסיעת הבעל שם טוב בשנת תק"ב או תק"ג, כי רק אז נמצא בארץ ישראל בעל האור החיים' הקדוש אשר אליו נסע הבעל שם טוב כמבואר לעיל. [האור החיים' הקדוש הגיע לארץ ישראל בסוף שנת תק"א, ונפטר בי"ד או ט"ו בתמוז שנת תק"ג].

נד. וראה 'שבחי הבעל שם טוב' סימן קע"ג (במהדורת 'זכר נפתלי') ד"ה 'ולמחרת'.

בה' שִׁיעֲזָרוּ בְּכָל הַצְּטָרְכוֹתָיו מִמָּקוֹם לְמָקוֹם; וְצָרַף עִמּוֹ אֶת בְּתוֹ מֶרֶת אֲדָל וְאֶת שְׁמֹשׁוֹ רַבִּי הִירֶשׁ סוֹפֵר^נ. וְנִסְעוּ מֵעִיר לְעִיר וּמִכְפָּר לְכְפָר^נ, וְנִמְשְׁכָה הַנְּסִיעָה שְׁבוּעוֹת אוֹ חֲדָשִׁים, וּבְכָל פַּעַם עֲזָרָם ה' יִתְבַּרֵּךְ; עַד שֶׁהִגִּיעוּ בְּעָרֵב חַג הַפֶּסַח לְעִיר סְטָאמְבוּל^נ.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְסְטָאמְבוּל הִלְכוּ לְאִיזָה בֵּית מְלוּן, וּמִחֲמַת עֲנִיּוּתָם הִגְדִּילָה שְׂכָרוֹ לְעֲצָמָם מְקוֹם בְּמֶרְתֵּף הַמְּלוּן, מְקוֹם הַעֲנִיִּים. בְּרֵאוֹת מֶרֶת אֲדָל שָׁאִין לָהֶם מִצוֹת וַיֵּין וּשְׂאָר צָרְכֵי הַחֵג, שְׁאֵלָה אֶת אָבִיהָ: "מָה יִהְיֶה לָּנוּ לְסֹדֵר הַפֶּסַח, וְהֵיכָן נֹאכֵל?" - וְלֹא הִשִּׁיבָהּ אָבִיהָ דְבָר, רַק הִפְטִיר לְעִבְרָה: "גָּאט וועט העלפן, גָּאט וועט העלפן" - "ה' יַעֲזֹר, ה' יַעֲזֹר"; גַּם הִזְהִיר אוֹתָהּ לְבַל תֹּאמַר וּתְסַפֵּר לְאִישׁ אֶת דְּבַר מַחְסוֹרָם, שְׁאִין לָהֶם כְּלוּם לְצָרְכֵי הַחֵג. וְהָיָא מְגַדֵּל בְּטַחוּנָהּ בְּדַבְרֵי אָבִיהָ, כִּי יִדְעָה שֶׁהוּא מְרַגֵּל בְּנִסִּים, שׁוּב לֹא דָאָגָה כְּלָל, וַיִּצְאָה לְכַבֵּס לְעֲצָמָהּ אִיזָה בְּגָדִים הַצָּרִיכִים כְּפוּס לְכַבוֹד הַחֵג בְּחוּף הַיָּם. וּבְהִגִּיעַ קְרוּב לַחֲצוֹת הַיּוֹם הִלְךָ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְמֶרְחֵץ לְטַבֵּל לְכַבוֹד קִדְשַׁת הַחֵג, וְאָז הִלְךָ לְבֵית הַכְּנִסְתָּ^נ.

בְּאוֹתָהּ עֵת דָּרוּ בְּאַרְץ אֲשַׁכְנָז, בְּעִיר בְּעַרְלִין כְּמִדְבָּה, עָשִׂיר גְּדוֹל וְאֲשֵׁתוֹ אֲשֶׁר כָּבָר בָּאוּ בְּיָמֵים, וְהָיוּ חֲשׂוּכֵי בָנִים, וְעִסְקוּ שְׁנִיָּהֶם בְּרִפּוּאוֹת אֲצֵל רוֹפְאִים, אֲךָ כָּל הָרוֹפְאִים נִתְיָאֲשׁוּ מֵהֶם, כִּי הָיוּ שְׁנִיָּהֶם עֲקָרִים מִבְּטָן וּמִלְדָּה רַחֲמָנָא לְצִלָּן. אֲמָרוּ לָהֶם אוֹהֲבֵיהֶם שְׁבִאוּקְרֵאִינָה

נה. הרה"ק רבי צבי הירש סופר מתלמידי הבעל שם טוב היה מגדולי מקורביו, שימש אצל הבעל שם טוב כסופר סת"ם, והיה רגיל להצטרף אל הבעל שם טוב בנסיעותיו.

נו. מה שנסע הבעל שם טוב בדרך ארוכה ביבשה עד סטאמבול, ולא דרך הים - הוא מחמת סכנת טביעה. (רל"ד); וראה 'חיי מוהר"ן' סימן קל"ח ו'שבחי הר"ן' חלק ב' סימן ח' שרבינו ז"ל היה הראשון שנסע לארץ ישראל עם ספינה מאדעס עד סטאמבול, כי מקודם היו יראים ליסע באופן זה, לכן נסעו עד סטאמבול רק דרך היבשה.

נז. היא העיר 'איסטאנבול' בירת טורקיא, ומכונה גם 'קאנסטאנטינאפאל' ו'קושטא'.

נח. כתב ב'אמרי פנחס' שער הקדושה אות ג': "כשהיה הבעל שם טוב בסטאמבול ראה יונגעלייט (בני הנעורים) שיש להם נשמות תנאים; ואמר שהוא מגודל צניעות הנשים אשר שם".

שְׁבְרוּסְיָה יִשְׁנוּ בַעַל שֵׁם גָּדוֹל אֲשֶׁר נֹדַע כְּפוֹעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, וְאַצְלוּ בְּנֵדָאֵי יוֹכְלוּ בְּעֶזֶר ה' לְהוֹשִׁיעַ, וְשִׁיִּסְעוּ אִפּוּא אֱלִיּוֹ; וְנִכְנְסוּ הַדְּבָרִים בְּלִבָּם, וְלִקְחוּ עֲגָלָה עִם כֶּמֶה סוּסִים טוֹבִים וְהִרְבֵּה מְעוֹת כְּדֶרֶךְ הַגְּבִירִים, וְנִסְעוּ לְמַעַן/בוֹז'. תִּכְתֵּךְ בְּבוֹאֵם בְּרָרוּ הֵיכָן שׁוֹכֵן הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְאָמְרוּ לָהֶם שֶׁהִנֵּה זֶה עֵתָה נִסַּע בְּדַרְכּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּשִׁמְעֵם זֹאת הִתְיַשְׁבוּ בְּדַעְתָּם שֶׁהָיוֹת שְׁנִסְעוּ כְּכָר מְרַחֵק כְּזֶה - יִסְעוּ הֲלָאָה אַחֲרֵי הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְאִכֵּן בְּרָרוּ אֵת דְּרֶךְ נְסִיעָתוֹ וְרָדְפוּ אַחֲרָיו, אֲלֵא שֶׁבְּכָל מְקוֹם וְעִיר אֲלֵיהֶם הִגִּיעוּ אֲמָרוּ לָהֶם גַּם כֵּן שֶׁהִנֵּה זֶה עֵתָה נִסַּע הַבַּעַל שֵׁם טוֹב מִכָּאן; עַד שֶׁהִגִּיעוּ גַם הֵם לְסִטְאֵמְבוּל בְּעָרֵב חַג הַפֶּסַח.

בְּבוֹאֵם לְסִטְאֵמְבוּל הִתְיַשְׁבוּ בְּדַעְתָּם שֶׁמִּסְתַּמָּא לֹא הִמְשִׁיךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב בְּנִסְיעָתוֹ בְּעָרֵב חַג הַפֶּסַח, וְאִם כֵּן נִמְצָא הוּא בְּנֵדָאֵי כְּעֵת כָּאֵן בְּסִטְאֵמְבוּל, רַק שִׁצְרִיכִים לְחַפְּשׁוֹ. וּמַחֲמַת עֲשִׁירוֹתָם הִמְפַלְגֵת הָלְכוּ וְשִׁכְרוּ לְעַצְמָם חֶדֶר נֶאֱדָה בְּמִדּוֹר הָעֲשִׁירִים בְּקוֹמָה הָעֲלִיוֹנָה בְּאוֹתוֹ מְלוֹן בּוֹ שֶׁהָהּ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב; וְהֵם מַחֲמַת שֶׁהִבִּינוּ שִׁיִּצְטָרְכוּ לְהִתְמַהֵמָה בְּדֶרֶךְ, הִבִּיאוּ עִמָּם מִכָּל טוֹב כְּדֵי שִׁיּוֹכְלוּ לְעַרְךָ אֵת הַסֶּדֶר כְּדָבְעֵי.

אַחֲרֵי שֶׁהִכִּינוּ וְסִדְדוּ אֵת כָּל צְרִיכֵי הַחַג הַלֵּךְ הַגְּבִיר לְחַפְּשׁ אַחַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְהִרְהוּר בְּדַעְתּוֹ שֶׁבְּעִיר גְּדוּלָה כְּסִטְאֵמְבוּל בְּנֵדָאֵי יִהְיֶה לוֹ קָשָׁה לְמַצְאוֹ, וְיִשָּׁב עֲצָמוֹ, וְהִלֵּךְ לְחוּף הַיָּם אֶל הַמְּקוֹם שֶׁכָּל סְפִינּוֹת הַנּוֹסְעִים מְגִיעוֹת, כְּדֵי שִׁיִּבְרַר אֲצֵל הַבָּאִים אוֹלֵי רְאוּ אֵת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, אוֹ שֶׁמָּא יוֹדְעִים הֵם הֵיכָן הוּא מִתְאַכְסֵן, כִּי עַל הַיָּם בְּדֶרֶךְ כָּלֵל חוֹלְפִים וְעוֹבְרִים הַנּוֹסְעִים בְּדַרְכָּם. וַיַּעַשׂ כֵּן הַגְּבִיר, וּבְחֹוֹף הַיָּם נִגַּשׁ גַּם לְמִרְת אֲדָל לְשִׁאֲלָה אוֹלֵי יוֹדְעַת הִיא מִהַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְשֶׁמָּא רָאֲתָה אוֹתוֹ; וְהִשִּׁיבָה לוֹ: "כֵּן, הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הִגִּיעַ לְכָאן, וְהוּא אָבִי, וּמִתְאַכְסֵן בְּבֵית מְלוֹן פְּלוֹנֵי בְּקוֹמָה הַתַּחְתּוֹנָה". שָׁמַח הַגְּבִיר עַד מְאֹד לְשִׁמְעַ דְּבִרְיָהּ, וְאָמַר לָהּ שֶׁתְּשׁוּב לְעִיר וְתֹאמַר לְאִבִּיהָ שִׁיתְאַכְסְנוּ אֲצֵלוֹ בְּחַג, כִּי כְּכָר

הכין מפל טוב לעריכת הסדר גם עבורם; והבינה מרת אדל שהבטחון של אביה הקדוש הוא שהביא את הישועה הזאת.

אחרי תפלת ערבית המתינה מרת אדל לאביה למטה בבית המלון, וכשפא הבעל שם טוב הקדוש ספרה לו בשמחה רבה מהנס שעשה עמם ה', שהזמין להם מקום נאה למעלה במלון ואת כל הנצרך לעריכת הסדר; ומגדל בטחוננו לא ראתה שום שנוי בפני אביה, ולא אמר הבעל שם טוב דבר, אלא עלה ונכנס הישר לחדר הגביר, ולא דבר שום דבורים כלל, רק ערך תכף את הסדר במחין דגדלות פראוי.

אחרי שערך חצי הסדר, פנה הבעל שם טוב אל העשיר ואל זוגתו ואמר להם: "איך ווייס פארנוואס זענט איר געקומען - איר זענט שוין אויסגעפועל'ט!" - "יודע אני עבור מה באתם הנה - וכבר נושעתם!". ותכף אחרי שאמר מלים אלו עלה בעליית נשמה בהתדבקות נפלאה, והוריד ראשו בדבקות ובמרירות גדולה מאד עד כדי סימני גסיסה, והיה ממש בסכנה גדולה, ונבהלו מאד ולא ידעו מה זה ועל מה זה, ובתוך כך שמעו איה שהפטיר הבעל שם טוב ואמר בשמחה: "נו, וועל איך דינען דעם אויבערשטן אן עולם הבא!" - "נו, אם פן

נט. ראה כעין זה בחיי מוהר"ן סימן רס"ח: "אמר [רבינו]: אני יכול לקבל ממון הרבה בלי שיעור - ולא יהיה אצלי שום שינוי; כי דרך האדם, כשיגיע לידו ממון, בפרט ממון הרבה, נשתנה פניו, ונעשין אצלו שינויים, אבל אצלי, אפילו אם אקבל סך עצום בפעם אחד - אין אצלי שום שינוי כלל. ושמעתי בשמו שאמר שקבלת ממון שלו הוא חידוש אצל השם יתברך בין החידושים שיש לו יתברך; כי יש אצל השם יתברך כמה חידושים, וקבלת ממון שלו הוא חידוש אצל השם יתברך בין החידושים שיש לו יתברך; כי יש אצל השם יתברך כמה חידושים, וקבלת ממון קפ"ג: "סיפר רבי נחמן טולטשינער שעל אף שהיה מוהרנ"ת עני גדול (עד כדי כך שפעמים רבות לא היה לו על הוצאות שבת), לא היו רואים על פניו שום שינוי בין קודם שנתמלא אצלו החסרון לבין אחר שנתמלא החסרון; רק לפני תפילתו ואחריה היה ניכר שפניו שונות! - 'ביי רבי נתן'עו האט מען נישט געזעהן קיין שום שנוי אויפן פנים איידער ס'איז נתמלא געווארן דער חסרון צו נאך ווען דער חסרון איז נתמלא געווארן; נאר וואס דען? פאר א דאווענען און נאך א דאווענען האט מען געזעהן אז ס'איז אן אנדער פנים!"

אָעֶבֶד אֶת ה' יִתְבָּרֵךְ בְּלִי עוֹלָם הִבָּא!"; וְאַחַר כֵּן רָאוּ שְׂמֵחָה וְאוֹר
גָּדוֹל עַל פָּנָיו, וְנִתְעוֹרַר מִדְּבָקוֹתָיו.

ס. ראה ב'שיחות הר"ן' סימן מ"ח: "וכל כך הוא צריך להתחזק, עד שהוא מוכרח להיות מרוצה לעבוד את ה' תמיד כל ימי חייו על מנת שלא לקבל פרס וכו', וכעין שמספרים בשם הבעל שם טוב זצ"ל שפעם אחד נפל בדעתו מאוד מאוד עד שנדמה לו שבוודאי לא יהיה לו עולם הבא חס ושלום, ולא היה לו במה להחיות את עצמו כלל; ואמר: 'אני אוהב את השם יתברך בלא עולם הבא! וכו'; וראה עוד ב'חיי מוהר"ן' סוף סימן צ"א: "בא על דעתי המעשה של הבעל שם טוב ז"ל הידוע, ואז היה סבור הבעל שם טוב ז"ל גם כן שאין לו עולם הבא, ואמר: 'אני אוהב את השם יתברך בלי עולם הבא!'; ושם בסימן תקצ"ד: "סיפר לי [רבינו] מצדיק אחד גדול שכמה פעמים היה חושב בדעתו 'ואפילו אם יהיה נעשה ממני חס ושלום אפר תחת כפות רגלי הצדיקים וכו', וסיפר זאת לעניין התחזקות, שגם הצדיק הגדול מאוד נפל בדעתו כמה פעמים כל כך עד שנדמה לו שאבדה תקוותו חס ושלום, עד שהוכרח להחיות את עצמו ולחזק את עצמו בזה שעל כל פנים לא יהיה ממנו ולא כלום וכו'. והנראה מדבריו שכמה וכמה פעמים החייה עצמו בזה ונתרצה גם לזה, שאפילו אם חס ושלום יהיה כך - הוא מרוצה לעסוק בעבודת השם כמה שיוכל לחטוף כל ימי חייו, וה' הטוב יעשה עימו מה שיעשה כרצונו הטוב"; וב'ליקוטי הלכות' פסח ט' אות י"ח: "אבל מי שרוצה לחוס על חייו האמיתיים באמת, הוא מרוצה לעבוד את ה' בכל מה שיוכל, אפילו אם חס ושלום לא יזכה לשום מעלה רק שיקל מעליו מעט ענשי הגיהנם וכו' או שיזכה לאיזה נקודה טובה בעלמא, וכמו שפעם אחת שמעתי מרבינו ז"ל שאמר לעניין כזה: 'ומה יהיה אם לא יהיה לי עולם הבא - מה לעשות?; ואם יגיע לי גם גיהנם' - והגביה ידיו, כאומר שצריך האדם להתרצות על הכל, כי בוודאי לא יעשה השם יתברך עוולה נגדו חס ושלום, כי צדיק וישר הוא וכו"; וב'עלים לתרופה' במכתב מיום ר"ח אלול תקצ"ט: "גם מה שמונח כל אחד בעיני עצמו ונדמה לו כאילו חס ושלום חס ושלום אפס תקווה, גם זה בחינת שפיכת דמים, שצריך לסבול הכל ויעבור עלי מה, ואם חס ושלום לא יהיה לי עולם הבא - אף על פי כן, האמת הוא אמת, ואני חפץ ומשתוקק רק להאמת לאמיתו"; וב'נוצר חסד' (אבות סוף פרק ד): "ופעם אחת על ידי הפצרות אישה עקרה אחת, וגם הוא [הבעל שם טוב] היה לו עת דוחק קודם הפסח, והיא הביאה לו בהרחבה, ונתרחב דעתו הקדושה, ונשבע לה שיהיה לה בן, והיא היתה איילונית ממש לגמרי, ועל ידי שעשה זאת להטריח את קונו שמע כרוז שאין לו חלק לעולם הבא, ושמח הצדיק שמחה גדולה, ואמר: 'עתה בא עת ועונה לעבוד את בוראי באמת בכל ליבי, כי אחר שאין לי ביטחון של עולם הבא!', ובקבלה זאת ובעבודה כזאת אמיתית תיקן הכל; ואמר לו רבו אחיה השילוני הנביא שהיה זה לניסיון, ועל ידי שעמד בניסיון תיקן הכל"; [וראה עוד 'אגרא דפרקא' סימן ב' סיפור כעין זה מהרב המגיד].

מאחר יותר, כששאלה מרת אדל את אביה הבעל שם טוב על כך, ספר לה שבעת שהבטיח לגביר ולאשתו שיזכו להפקד בבנים התעורר עליו קטרוג גדול למעלה בשמים, היות ששני בני הזוג היו כאמור עקרים מבטן ומלדה ולא היה באפשרותם להוליד בדרך הטבע, והוא לא עיין בדבר והבטיח להם מיד שיזשעו, וכעת מחמת שצדיק גזר והקדוש ברוך הוא מקיים (סוטה יב. ועי' מ"ק טז: במדב"ר יד ד) - צריכים לשנות עבודתם את הטבע לגמרי, וה' בעל דבר' קופץ בכל מקום ומקטרג היאך לא השגיח לפני שהבטיח, ובסבת הקטרוג הזה היה הבעל שם טוב במרירות גדולה, וגזרו למעלה שיאבד את שכל עולם הבא שלו לגמרי, וכששמע זאת הבעל שם טוב נענה תכף ואמר בשמחה כנ"ל: "אם בן אעבד את ה' מעתה ללא שכל עולם הבא!" - כי כך יוכל לעבדו ותברך ללא שום פניה כלל וכלל; כיון שראה השטן כי הבעל שם טוב נכנס לעבודה גדולה כזו, לעבד את ה' בשמחה אפלו שלא על מנת לקבל פרס - הסכים ואמר שאדרבא, עדיף שיחזירו לו את העולם הבא, ואכן גזרו ופקדו בשמים שיזכה הבעל שם טוב הקדוש שוב לשכל עולם הבא שלו, וגם זוג העקרים הללו יזכו לבנים, ומזה נבעה שמחתו העצומה, והוא פשר האור הגדול אשר שרה כאמור על פניו.

המשנה אפוא הבעל שם טוב לערוך את החצי השני של ליל הסדר בהתלהבות נוראה וללא שום דבורים יתרים, וכשהגיע לתבות "לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו" חזר פעמים רבות על תבת 'לבדו', 'לבדו', 'לבדו' - בקול רם ובהתעוררות ודבקות עצומות^{סא}.

סא. הניגון הידוע אצלנו על הקאפיטל "הודו לה' כי טוב וכו', לעושה נפלאות גדולות לבדו וכו", אותו מנגנים אנשי שלומנו בליל הסדר ובשביעי של פסח - היה מושר כבר אצל מוהרנ"ת ז"ל, ואולי אף אצל רבינו ז"ל, אך הוא אינו מיוחס להבעל שם טוב ז"ל. (רל"י).

והנה כשהשם יתברך עושה דבר, אין הוא עושה אותו בשביל דבר אחד לבד, וכן היא הנהגת הצדיק האמת^י, ועל כן גם שבפשוט נסע הבעל שם טוב הקדוש נסיעה זו בשביל להגיע לארץ ישראל, אף היתה אז עוד סבה לזה שנסע דרך שם, כי היו צריכים להמתיק שם בעיר סטאמבול את הדין, דהנה היה אז בסטאמבול מלך צורך ליהודים אשר חפש תמיד עצות להמם ולאבדם, ובכל פעם כשהיה גזור גזרה היו היהודים עושים כל מיני שתדלנות ופועלים לבטל את גזרתו, ובאותה עת טכס המלך עצה בסוד גדול עם מספר מעט ומצמצם של שריו, והחליטו ביניהם לגזר גזרת מיתה על היהודים באפן אכזרי ביותר, כי גזרו להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, ביום טוב ראשון של פסח, והסכימו כי תקף בעלות השחר יתחילו בזה, ולא ישאירו שריד ופליט חס ושלום; גם קבעו בתוך הגזרה לכלי לגלות את דבר גזרה זו לשום אדם, והסכימו ביניהם כי מי שיגלה ויספר הדבר - יומת גם הוא, כל זאת כדי שלא ינדע דבר הגזרה ליהודים, ולא ישתדלו לבטלה.

בין שרי המלך היה שר אחד שהיה אוהב ישראל, והיה צר לו על הגזרה הנוראה הזאת, והלך וקרא בבקהלה לשנים מנכבדי היהודים בליל הפסח בשעת עריכת הסדר, וגלה להם בסוד גדול מגזרה זו, והפטיר ואמר להם: "חיי נתונים בסכנה אם תגלה למלך שיודעים אתם מגזרה זו, ועל כן אין לי שום עצה לתת לכם, אולם באתי בזאת רק להודיעכם שתדעו מגזרה זו, ודעו את אשר לפניכם לטכס עצה לזה, וה' יהיה

סב. ואפילו כשהצדיק מגלה איזה טעם, הוא רק כדי לשבר את האוזן, כמבואר בחיי מוהר"ן בסימן קל"ג: "וכפי הנשמע שהיו לו [לרבינו] כמה וכמה טעמים בענין נסיעתו לארץ ישראל, מלבד הנסתרות שלא גילה כלל; כי כל דבר ודבר שעשה, לעולם לא עשה דבר בשביל טעם אחד לבדו, רק בכל דבר שעשה היו בו כמה וכמה אלפים ורבות טעמים עליונים עמוקים וגבוהים מאוד מאוד, ובפרט הנסיעה לארץ ישראל שמסר נפשו על זה מאוד מאוד בלי שיעור וערך." (רל"י); וראה עוד לעיל סימן ע"א.

בְּעֶזְרְכֶם". וְהִתְיַעֲצוּ נִכְבְּדֵי הָעִיר בִּינִיחֵם כְּדַת מַה לַעֲשׂוֹת, וְהִחְלִיטוּ הַיּוֹת שֶׁהַקִּיסְרִינֵי (אם הַמֶּלֶךְ) הִיא אוֹהֶבֶת יִשְׂרָאֵל וְגַם מְלַמֶּדֶת, עַל כֵּן יִלְכוּ אֵלֶיהָ לְטַבֵּס עִמָּה יַחַד עֲצָה הַיֵּאָדָּה לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה.

הָלָכוּ אִפּוּא תַכְף נִכְבְּדֵי הָעִיר לְאַרְמוֹנָה שֶׁל אִם הַמֶּלֶךְ, וּבְדֶרֶךְ הַלּוֹכִים עָבְרוּ בְּסִמּוּךְ לְמִלּוֹנוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְשָׁמְעוּ אֵיךְ שְׂאוּחֻז בְּאַמִּירַת הַהֶגְדָּה וְחֹזֵר שׁוֹב וְשׁוֹב בְּקוֹל צְעָקָה עַל הַתְּבוֹת "לַעֲוֵשָׁה נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת לְבָדוֹ" - 'לְבָדוֹ, לְבָדוֹ' כַּנִּל; נַעֲנוּ וְאָמְרוּ זֶה לָזֶה: "נוֹעֵן עַר וְוִיִּסֵט וְוִאֶסְפָּאֲרָא מִיֵּן צְרוֹת אִיזוּ דָא אוּיָף יוּדָן, וְוֹאֵלֵט עַר אַזוּי גַּעֲשִׂיגָן?" - "אֵלוֹ יַדַּע יְהוּדֵי זֶה אִיזוּ גְזֵרָה נּוֹרְאָה מְרַחֶפֶת מֵעַל רֵאשִׁים שֶׁל בְּנֵי הָעִיר הַיְּהוּדִים, וְכִי הִיָּה מִתְּלַהֵב וְצוֹעֵק כָּל כָּף?".

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְאַרְמוֹן אִם הַמֶּלֶךְ, וְהִיָּה אִזוּ זְמַן חֲצוֹת לַיְלָה וְהִיא הִיָּתָה כְּבָר יִשְׁנָה, בְּקִשׁוֹ מִהַשּׁוֹמְרִים לְהַעֲרִיךָ וְלֹאמַר לָהּ שֶׁהִיָּהוּדִים מִבְּקָשִׁים לְדַבֵּר עִמָּה דְבַר חָשׁוֹב שֶׁלֹּא נִתֵּן לְדַחֲוֹתוֹ. נִחְרְדָה אִם הַמֶּלֶךְ מְאֹד וְנִתְנָה לָהֶם רְשׁוֹת לְהַכְּנִס אֵלֶיהָ לְפָנִים, כִּי הַבִּינָה שֶׁדְּבַר נְחוּץ הוּא, וְקִבְּלָה אוֹתָם בְּסִבָּר פָּנִים יְפוֹת. סִפְרוּ לָהּ הַנִּכְבְּדִים מֵעַנְיֵן הַגְּזֵרָה שֶׁגְזַר בְּנֵה הַמֶּלֶךְ עַל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר הַיְּהוּדִים, וּבְקִשׁוּהָ שֶׁתַּטְכֵּס עֲצָה בְּחֻכְמָתָהּ לְבַטֵּלָהּ, בְּאִפְּן שֶׁלֹּא יִדַּע לְבָנָה שֶׁהַשָּׂר גָּלָה לָהֶם אֶת דְּבַר הַגְּזֵרָה, וְכִי הֵם הָיוּ אֹצְלָהּ.

בְּחֻסָּד ה' עָלְתָה לָהּ בְּרַעֲיוֹנָה עֲצָה, וְצוֹתָה תַכְף לְרַתֵּם עֲבוּרָה אֶת הַעֲגָלָה, וְאָמְרָה לְיְהוּדִים שֶׁיִּמְתִּינוּ לָהּ שֵׁם בְּאַרְמוֹן. הִלְכָה וְנִסְעָה בְּאִמְצַע הַלֵּילָה לְאַרְמוֹנוֹ שֶׁל בְּנֵה הַמֶּלֶךְ וְהַעֲרִיךָ אוֹתוֹ מִשְׁנָתוֹ בְּחֻרְדָה גְּדוּלָה, וְשָׁאֲלָה אוֹתוֹ אֵיזָה דְבַר רַע עָשָׂה, כִּי אָמְרָה שֶׁבַעֲלָה הַמֶּלֶךְ הַמְּנוּחַ, שֶׁהוּא אָבִי הַמֶּלֶךְ, בָּא אֵלֶיהָ בְּחִלּוֹם הַלֵּילָה בְּמִוְרָא גְּדוּל וְאָמַר לָהּ שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵרָה עַל מִשְׁפַּחְתּוֹ, אֲשֶׁר עַד לְמַחֲרַת בְּבִקְרָא לֹא תִשָּׂאֵר לוֹ שׁוֹם שְׂאֲרִית מִבְּנָיו וּנְכָדָיו, וְיִכְלוּ וְיִאֲבְדוּ לְעַד וְלִנְצַח; וּבְכֵן שָׁאֲלָה אִם הַמֶּלֶךְ אֶת בְּנָה: "אֵיזָה דְבַר נּוֹרָא נַעֲשָׂה בְּמִלְכוּת, שֶׁעַל יְדוֹ בָּאָה עַל

מִשְׁפַּחְתָּנוּ גִזְרַת כְּלִיָּה נּוֹרְאָה שְׁפָזוּ?!. הַחַל הַמְּלֶךְ לְמַנּוֹת בְּפָנֶיהָ אֵי אֵלוֹ
 עוֹלוֹת שְׂאוּלֵי מִחֲמַתֶּם נְגִזְרָה עֲלֵיהֶם גִּזְרָה זוֹ, אֵךְ הִיא אֲמָרָה לוֹ כֹּל הָעֵת:
 "לֹא, לֹא! אֵינן מִתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת שְׂמִחַת עוֹלָה כְּזוֹ תִּגְזַר עַל מִשְׁפַּחְתָּנוּ
 גִּזְרָה נּוֹרְאָה כְּזוֹ!" - וּבִקְשָׁה לְעֵינַי בְּפָנֶיךָ הַמְּלֶךְ, אוּלַי נִמְצָא שֵׁם אֵיזוֹהוּ
 דְּבַר עוֹלָה. פְּתַחוּ לְפָנֶיהָ הַפְּנִיקְסִים, וּמִצְאָה אִם הַמְּלֶךְ שְׂנֵכְתֻבָּה שֵׁם הַגִּזְרָה
 הַזֶּה, וְתִכְף שְׂרָאָתָה זֹאת פְּנִתָה אֶל הַמְּלֶךְ בְּצַעֲקָה: "בְּיָדַי! בְּיָדַי! בְּלִמִּי
 סִפֵּק שְׂבַעֲבוּר זֶה נְגִזְרָה עַל מִשְׁפַּחְתָּנוּ גִּזְרָה זוֹ!", וְאֲמָרָה לוֹ בְּכַעַס: "וְכִי
 עִם עַם הַיְּהוּדִים הֵנָּךְ מִתְחִיל?!. וְכִי לֹא יִדְעַתָּ שְׂכַל מִי שֶׁהִתְחִיל לְהַצִּיק לָהֶם
 לֹא יִצָּא מִכַּף בְּשָׁלוֹם?!. הֲלֹא פָרַעַה צָרַר אֶת יִשְׂרָאֵל, וּמָה הִיָּה בְּסוֹפוֹ? סוֹס
 וְרוֹכְבוֹ רָמָה בָּיִם!., וְכֵן הֵמֶן, וְכֵן שְׂאָר הַרְשָׁעִים שְׂנַחְלוּ מִפְּלֶה (כִּי הַקִּיסְרִית
 הִיָּתָה מְלֻמְדַת כַּנְ"ל); לֵךְ וּקְרַע חֵישׁ מִהֲרָה אֶת כְּתָב הַגִּזְרָה הַזֶּה לְלֹא
 שְׁהִיּוֹת, וְשֵׁלֵא יִדְעַ עַלְל וְכֻלְל שְׁהִיָּתָה קִיָּמַת גִּזְרָה כְּזוֹ!". מִחֲמַת הַפְּחַד
 לָקַח הַמְּלֶךְ תִּכְף וּמִיד אֶת כְּתָב הַגִּזְרָה וּקְרָעָהּ בְּפָנֶי אָמוֹ, וְאֵךְ הִזְהִיר אֶת
 כָּל שְׂרָיו וְעַבְדָּיו כִּי מִי שִׁיִּסְפֹּר שְׁהִיָּתָה גִּזְרָה כְּזֹאת יוּמַת; וְאֵז אֲמָרָה לוֹ אָמוֹ
 הַקִּיסְרִית שְׂיִכּוֹל לְלַכֵּת לִישׁוֹן לְכַטַּח, כִּי בְּיָדַי לֹא יֵאָנֶה לָהֶם כֹּל רַע. שְׂבָה
 אִם הַמְּלֶךְ לְבֵיתָהּ, וּבִשְׂרָה לְנִכְבְּדֵי הָעִיר שֶׁהִמְתִּינוּ לָהּ שֵׁם שְׂפָכָר נִתְבַּטְּלָה
 הַגִּזְרָה וְכִי יִכּוֹלִים הֵם לָשׁוּב לְבֵיתֵיהֶם, וּלְהוֹדִיעַ לְאַחֵיהֶם הַיְּהוּדִים שִׁישׁ
 לָהֶם לְהוֹדוֹת לָהּ עַל חֲסָדָיו הַטּוֹבִים אֲשֶׁר גָּמַל עִמָּהֶם לְבָדוֹ, לְלֹא
 יִדְיעָתָם^{סג}.

בְּשׁוֹכֶם עֲבְרוּ הַנִּכְבְּדִים שׁוֹב בְּסִמּוּךְ לְבֵית מְלוֹנוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב
 הַקְדוּשׁ, וְשָׁמְעוּ שְׁעוֹדוֹ אוֹחִזוּ בְּאוֹתוֹ קָטַע שֶׁל הַהַגְדָּה, וְחוֹזְרִ
 עֲדִין עַל הַתְּבוֹת "לְעוֹשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבָדוֹ" - 'לְבָדוֹ, לְבָדוֹ' וְכוּ'^{סד};

סג. ראה עוד 'כתם אופיר' (קאמארנא) על מגילת אסתר פרק ח' פסוק ז'.

סד. ראה בזוהר הקדוש פרשת בלק דף ר' ע"ב, שמבאר את הפסוק "לעושה נפלאות גדולות לבדו" שהשם יתברך עושה בכל יום ניסים ונפלאות להציל בני אדם אשר רק הוא 'לבדו' יודע מהם, אבל בני האדם אינם יודעים כלל מהצרה ומהישועה שנעשו להם, עיין שם.

אולם עתה הבחינו שאומר זאת בשמחה ובהרחבת הלב הרבה יותר מכפי ששמעוהו קדם לכן, כשהלכו לבית אם המלך.

למחרת בבקר עמדו הנכבדים הנ"ל בבית הפנסת וספרו לכל המתפללים אודות הגס הנורא שהיה בלילה ההוא, ובדרך אגב התלווצצו ולעגו מעט לאותו יהודי 'משגע' אשר חזר הרבה על התבות "לעושה נפלאות גדולות לבדו" וכו', פעם בקול של צעקה והתעוררות ופעם בקול של שמחה - "איינער געווען עפעס א משונגענער, האט חוזר געווען 'לבדו', 'לבדו', 'לבדו'; נענה כנגדם הבעל שם טוב בעצמו - והם לא הפירוהו^ס, ואמר להם: "ווען נישט דער וואס איר זאגט - וואלט דער גס נישט געווען!" - "אלמלא יהודי זה שצעק כך והנכם לועגים לו - לא התרחש לכם גס מפלא זה, פי הכל היה על ידו!"^ס.

אחרי החג כשנפרדו לילך לדרכם, בקש העשיר לתת לבעל שם טוב סכום כסף רב עבור הברכה שברכו, ולא הסכים הבעל שם טוב רק שיתנו לו ולאדל בתו ולרבי הירש את דמי הספינה הנוסעת לארץ ישראל, ולא יותר; ונתנו לו, ותקף שכרו מקומות באגניה הנוסעת לארץ ישראל. והבעל שם טוב לא השתהה כלל בעיר, אלא תקף בחל המועד למחרת יום טוב המשיך בנסיעתו, ועלה לספינה הנוסעת לארץ ישראל.

לפני נסיעתם אמר הבעל שם טוב לרבי הירש ולבתו אדל שיש בידו שם קדוש, אשר בכוננת שם זה יכול הוא לפרס 'פאטשיילע'

סה. ראה ב'שבחי הבעל שם טוב' סימן קצ"ב (במהדורת 'זכר נפתלי') שבהיות הבעל שם טוב בסטאמבול לא ידעו שאדם גדול הוא, כי לא היה לבוש אז בבגדיו החשובים, מפני טלטול הדרך [וראה שם מופת נוסף שפעל הבעל שם טוב בהיותו שם].

סו. כי גם מה שעלה ברעיון הקיסרית לומר לבנה את דמיון החלום וכו', גם זה היה בזכות הבעל שם טוב הקדוש. (רל"י).

(מְטַפַּחַת בְּד) עַל הַיָּם, וַיִּשְׁבּוּ עָלָיו וַיַּעֲבְרוּ אֶת הַיָּם^{סז}, וַיִּגִּיעוּ כֶּף עַד עִיר הַנֶּמֶל יְפוּ שְׁבָאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל^{סח}; אוֹלָם כָּל זֹאת בְּתַנְאֵי שְׂיִכּוֹנוֹ הַיֵּטֵב בְּאוֹתוֹ שֵׁם, וְלֹא יִפְסִיקוּ בְּמַחְשַׁבְתָּם בְּכֹנֶנֶת שֵׁם זֶה אִף לְרַגַע אֶחָד - אֲזַי יוּכַל לַפְעַל כְּזֹאת, שְׂיִגִיעוּ בְּאִפְּן זֶה לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל - "עַר הָאֵט אֲזַא מִיֵּן שֵׁם, וְוֹאֵס זַיִּי זְאֵלָן אִינְזִיֵּן הָאֲבָן דְּעַם שֵׁם, אוֹן זְאֵלָן הָאֵלְטָן שְׁטַאָרְק דְּעַם שֵׁם אוֹן נִישְׁט אָפְּלֵאָזֵן קִיִּין אִיֵּן רַגַע - קַעֵן עַר טָאֵן אֲזַא זַאָף אֲזַי וְוֹעֵלָן קוֹמְעֵן קִיִּין אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל". נְעַנְתָּה מְרַת אֲדַל וְאַמְרָה שְׁהִיא מְקַבְּלַת זֹאת עַל עֲצָמָה; אוֹלָם רַבִּי הִירְשׁ אָמַר שְׁחֹשֵׁשׁ הוּא לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ דְּכַר זֶה, פֶּן יֵאָבֵד חֲלִילָה לְרַגַע אֶחָד אֶת כְּנֶנֶת הַמַּחְשָׁבָה הָאֲמוּרָה, וְהַבְּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ לֹא חָפֵץ לְהַשְׁאִירוֹ לְבַדּוֹ, עַל כֵּן שְׁכָרוּ מְקוֹמוֹת עַל הַסְּפִינָה כַּנ"ל, וְעָלוּ עַל סְפוּנָה.

בְּדַרְךָ הַשְׁתוּלְלָה עַל הַיָּם רוּחַ סְעָרָה גְּדוּלָה עַד מְאֹד, וְהַסְּפִינָה חֲשָׁבָה לְהִשָּׁבֵר, וְהָיָה כָּל נוֹסְעֵי הַסְּפִינָה בְּסַכְּנָה גְּדוּלָה מְאֹד, עַד שֶׁהִתְחִילוּ

סז. ראה 'ליקוטי תורה' להאריז"ל (פרשת שמות סוף ד"ה 'ותרא'): "דע כי שם 'מה"ש', שם אחד מע"ב, יש בו סגולה שכשיהרהר ויזכור בו תמיד בלי היסח דעת - שלא יטבע במים; וזהו 'ותקרא שמו מש"ה - כי מן המים משיתהו' (שמות ב י); וראה עוד ב'דגל מחנה אפרים' פרשת וישלח ד"ה 'עוד יש לפרש': "על דרך שסיפר אדוני אבי זקני נ"ע זללה"ה [הבעל שם טוב] שפעם אחת עבר ה'נעסטיר' (נהר) בלי שום שם, רק היה מניח חגורו ועבר עליו; ואמר שבאמונה גדולה הוא שעבר"; אמנם ראה בספר 'נוצר חסד' (אבות פ"ו ד"ה 'אהבה'): "מימיו [של הבעל שם טוב] לא נשתמש בשום שם, וסיפר שבעת היותו עדיין קטן, ולימד לו רבו המובהק אחיה השילוני הנביא כל השתמשות השמות להבין ולהורות, ומחמת שהיה קטן חשק לראות אם יש בכוחו לעשות איזה פעולה, והניח חתיכת בגד על הנעסטיר, ועבר הנעסטיר בשם; ועל זה עשה תשובה כל ימיו, והרבה תעניתים לתקן פגם זה, ולבסוף תיקן זה שפעם אחד היה נצרך לעבור הנעסטיר מחמת סכנת מוות של ישמעאלים, והניח חגורה על הנעסטיר ועבר הנעסטיר בלי שום שם, אלא באמונה גדולה באלקי ישראל וכו'".

סח. ראה גם לעיל סימן שמ"ט: "אמר הבעל שם טוב הקדוש: 'ווען איך זאל געווען האבן אַשֶׁת נְעוּרִים, וְוֹאֵלֵט אִיךְ פֶּאַרְשְׁפֶּרִיִּיט דִּי פֶּאַלְע אויף דְּעַם יָם אוֹן אִיךְ וְוֹאֵלֵט גְּעוֹמְעֵן קִיִּין אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל' - 'אם היתה לי (עדיין) 'אשת נעורים', הייתי פורש כנף בגדי על הים וכך הייתי מגיע לארץ ישראל'".

הנוסעים להשליך מהספינה כל הפציהם, כדי שלא תטבע הספינה מכבד המשא מחמת המים הרבים שנכנסו בה. נענה הבעל שם טוב ואמר לבתו שבשלו הסער הגדול הזה, וכי גלו לו מן השמים כי העצה להנצל מזה היא שישליך לים אותה בעצמה - או את כתביו שלקח עמו לארץ ישראל^ט, ואז ישקט הים מזעפו; ושאל הבעל שם טוב את בתו כיצד ינהג בדבר זה.

נענתה מרת אדל ואמרה שהיא מוכנה למסר את נפשה עבור הצלת הכתבים, ובקשה שישארה ויטילוה אל הים, כי כתבי הבעל שם טוב הקדוש נצרכים בעולם יותר ממנה, כי עוד יעשו בודאי 'יהודים' רבים בעולם^ט; ואכן עשו בדבריה, ולקחוה והורידוה בחבל עד סמוך

סט. אולי כדי להדפיסם, או מפני טעם אחר. (רל"י).

ע. וראה בארוכה ב'ליקוטי הלכות' הכשר כלים ד' אות כ"ד: "זה שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק 'תהום אמר לא בי היא וים [אמר אין עימדי]' (איוב כח יד) שבשעת מתן תורה בא השטן לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו: היכן תורה? אמר לו: אצל בן עמרם. בא לו אצל משה, אמר לו: היכן תורה? אצל ים. בא לו אצל ים, אמר לו: היכן תורה? 'לא בי היא', לך אצל בן עמרם. בא לו אצל בן עמרם, אמר לו: היכן תורה? אצל תהום. בא לו אצל תהום, אמר לו: היכן תורה? אמר לו: 'אין עימדי', לך אצל בן עמרם. בא לו אצל בן עמרם, אמר לו: היכן תורה? אצל הקדוש ברוך הוא. וזה שאמר 'תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עימדי', 'לא יותן סגור תחתיה וכו'" (שם פסוק טו), 'אבדון ומוות אמרו' (שם פסוק כב) - ופירש רש"י: 'המאבדין וממיתין עצמן עליה אמרו 'באזנינו שמענו שמעה' (שם), שהגיע בה - מתקיימת בו' וכו'. כי יש דרכי התורה שאי אפשר להשיגם כי אם מי שיכול לירד לתוך התהום ממש וכו', רק מה שאמר שהתורה אצל הים והתהום, כוונתו שאי אפשר לבוא לבחינת קבלת התורה באמת בכל עת כי אם מי שסובל יגיעות עצומות ומשבר מניעות גדולות כמו יורדי הים, ויורד לתוך התהום ממש וכו', היינו שעיקר קבלת התורה וקיומה היא במי שממית ומאבד עצמו עליה לסבול יגיעות עצומות ולשבר כל המניעות על ידי תוקף הרצון והחשק, וזה היה כוונתו במה שאמר שהיא אצל הים והתהום, כי אין הכוונה שיירד האדם לתוך הים והתהום ממש להוציא אותה משם, רק העיקר הוא הרצון והחשק, שיהיה מרוצה באמת לסבול מסירת נפש אפילו לירד לתוך הים והתהום ממש בשבילה, אבל תיכף כשהוא מרוצה לכך ברצון חזק באמת - עוזר לו ה' יתברך לקבלה מיד, כי על ידי הרצון משבר כל המניעות וזוכה לקבלה כראוי כנ"ל וכו', שהעיקר תלוי ברצון שבלב

מֵאֵד לְפָנַי הַיָּם. אֲלֵא שְׂאֵז נִמְלָכָה בְּדַעְתָּהּ וְרַמְזָה לָהֶם בְּיַדֶּיהָ שְׂיַעֲלוּהָ שׁוֹב אֶל הַסְּפִינָה, וְאֵז אֲמָרָה לְאַבְיָה שְׂטוֹב יוֹתֵר שְׂיִזְרַק אֶת כְּתָבִיו לַיָּם, כִּי אִם יִרְצָה הַשֵּׁם עוֹד יֵצֵא מִמֶּנָּה נֶכֶד כְּזֶה"ע שְׂיַעֲשֶׂה סְפָרִים נְאִים עוֹד יוֹתֵר מֵאַבְיָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב"ב - "אִם יִרְצָה הַשֵּׁם עֵס וְוַעַט אַרְוִיס קוֹמְעַן פּוֹן מִיר אֶ קִינֵד וְוַאֵס וְוַעַט מֵאֲכֵן שְׂעַנְעָרַע כְּתָבִים" (וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שְׂמִיד נְתַחְרָטָה וְאַמְרָה כְּךָ, וְלֹא שְׂלֶקְחוּהָ וְהוֹרִידוּהָ); וַיַּעֲשׂוּ כִּכֵּל דְּבַרְיָה, וְהַשְׁלִיכוּ הַכְּתָבִים לַיָּם, וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזְעָפוֹ.

אֵז רְאוּ שְׂקֵרוּבִים הֵם לְאִי אֶחָד מֵאֵי הַיָּם, וְקָרַב רַב הַחֹבֵל אֶת הַסְּפִינָה לְאִי, וַיִּרְדּוּ הַנוֹסְעִים הַרְבִּים לְנוּחַ וְלַפּוֹשׁ מִנְּסִיעֵתָם הַקָּשָׁה. וְהִגִּיהַ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הֶלֶךְ סְבִיבוֹת הָאִי אֶחָזוּ בְּשִׂרְעָפִיו, וּבְתוֹ וְשִׂמְשׁוּ רַבִּי הִירֵשׁ הוֹלְכִים בְּעֶקְבוֹתָיו, וְהִלְכוּ לְהִלָּאָה מִשְׂאָר הָאֲנָשִׁים, וּלְפָתַע הַתַּנְּפְלוֹ עֲלֵיהֶם 'אֵיִדִּימֵאֲקַעס' (רוֹצְחִים פְּרָאִים אוֹכְלֵי אָדָם) אֲשֶׁר בְּקִשׁוֹ לְהַרְגֵם, וּקְשָׁרוּם זֶה לְזֶה בְּחַבְלִים וְהִטִּילוּם עַל הָאָרֶץ, וּכְבָר כְּפָסַע הָיָה בֵּינָם וּבֵין הַמְּנוֹת, כִּי הָרוֹצְחִים נֶעְמְדוּ בְּסִמּוֹן לָהֶם לְהַשְׁחִיזוּ וּלְחַדֵּד אֶת סְפִינָיהֶם עַל

ובפיו, כי צריכין לדבר הרצון והכיסופין בפיו כדי להוציא מכוח אל הפועל (ראה ליקוטי קמא סימן סו), ותיכף שהוא מרוצה על הכל באמת, אפילו למסור נפשו לעלות לשמים ולירד לתוך הים בשביל התורה - תיכף הוא זוכה אליה; כי אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו, ואין הקדוש ברוך הוא שולח להאדם מניעות שלא יוכל לשברם אם ירצה, והעיקר הוא על ידי תוקף הרצון כנ"ל וכו", עיין שם.

עא. וכל אחד מהחסידים אומרים פירושים שונים לפי דרכם על מי התכוונה מרת אדל באמרה זאת, אבל אנחנו יודעים בבירור האמת, שכוונתה היתה על אדוננו מורנו ורבינו הקדוש נ'חל נ'ובע מ'קור ח'כמה אשר השאיר לנו את ספריו הקדושים וגילה שם עצות ותורות כאלה למגדול ועד קטן, ועד היום הזה הוא הרבי שלנו, ועצותיו הקדושות קיימות לעד ולנצח נצחים, אף לאחר ביאת משיח צדקנו, וכן לאחר התחייה, ולנצח. (רל"י).

עב. ראה בחיי מוהר"ן סימן שנ"ג: "אמר שידוע כל הצדיקים וכו' מאיזה מקום הם אומרים תורה, ובאיזה מקום נשארו בשעת הסתלקותם, והתחיל לחשוב: 'הבעל שם טוב ז"ל - מבינה וכו'; אבל אני אומר תורה ממקום שהוא למעלה מאלו המקומות, כי אני רוצה רק חדשות וכו'"; וראה עוד שם בסימן שפ"א: "אמר: אם היה הבעל שם טוב שומע תורתו - היה אצלו גם כן חידוש וכו'".

מִנֵּת לְשַׁחֵטֶם רַחֲמָנָא לְצִלָּן; וְצַעֲק רַבִּי הִירֵשׁ סוֹפֵר לְהַבְעֵל שֵׁם טוֹב:
 "רַבִּי! וְוַאֲס שְׁווייגֶט אִיר?!" - "רַבִּי! מֵדוּעַ הִנָּכֶם שׁוֹתְקִים?!"; הַשִּׁיב
 לוֹ הַבְעֵל שֵׁם טוֹב: "לְקַחוּ מִמֶּנִּי אֶת ה'מַחִינ'"; אִינִי יוֹדֵעַ כְּלוֹם! "ע". כְּעֵבֶר

עג. ראה ב'ליקוטי הלכות' עירובי תחומין ו' אות י"ז: "כשמנסין את האדם לוקחין ממנו את שלימות הדעת, שזהו עיקר הניסיון שלו, וכן של כל הצדיקים, כאשר שמעתי ממנו"; ושם 'נפילת אפים' ו' אות ח': "גם על גדולי הצדיקים עובר בחינה זאת, שקודם כל תורה מוכרח לעבור דרך אלו הבלבולים וספיקות שהם בחינת 'לבי סחרחר' (תהלים לח יא) וכו', כמו שמבואר שם (ליקוטי תנינא סימן יב). וזהו בחינה הנ"ל מה שהשם יתברך לא גילה לאברהם את הארץ מיד, כדי שיצטרך לחפש ולבקש אחר רצונו היטב, וזה עיקר הניסיון שלו, וכן של כל הצדיקים, וכמו ששמעתי מפיו הקדוש שבשעת הניסיון של כל האדם אין האדם בדעתו בשלימות בעניין הניסיון, כי אם היה דעתו שלם בזה - לא היה לו ניסיון כלל. וכל זה הוא עניין הנ"ל שהשם יתברך ניסה את אברהם ולא גילה לו את הארץ מיד, כדי שיהיה נבוך ומסופק - ואף על פי כן יחפש ויבקש אחר רצונו, ועל ידי זה דייקא יזכה שהשם יתברך יגלה לו רצונו, וירבה שכרו על ידי זה, כי על ידי הבקשה והחיפוש יזכה לעליה גדולה וכנ"ל".

עד. וראה ליקוטי תנינא בסוף סימן מ"ח (דפוס מוהרנ"ת תקפ"א): "כל אלו הנפילות והירידות והבלבולים וכיוצא בזה, צריכים בהכרח לעבור בהם קודם שנכנסין בשערי הקדושה, וגם הצדיקים האמיתיים עברו בכל זה וכו', ומה עשה הבעל שם טוב זצ"ל על הים כשהסיתו הבעל דבר לעבור על דת חס ושלוש? ומזה תבין עד היכן אתה צריך להתחזק, ולבלי לייאש עצמך חס ושלוש אף אם יהיה מה שיהיה"; וראה בספר 'נתיב מצוותיך' (לר"א מקאמארא) נתיב האמונה שביל א' אות ט': "ולקחו ממנו כל המדריגות, אף תורתו ותפילתו, שלא ידע לומר 'ברוך' מתוך הסיפור, שלא הבין האותיות, ואמר: 'מה בכך? אסע עם הארץ ובור אל הצדיק אור החיים לארץ הקדושה!' - וקיבל הכל; עד שנשברה הספינה [כמובא כאן בפנים שכבר נכנסו מים לספינה], ובתו הצדקת אדל טבעה בים, וצעקה 'אבי הרחמן, היכן אתה שאתה רואה בצרתי?!' - ומרוב צערו וצרתו, וגם שנסתלקו ממנו המדריגות וכל הקדושות, בא אליו הס"מ הרשע ימח שמו ואמר לו מה שאמר. וכשראה צרתו, צרה גדולה, שבא נפשו עד שאול - אמר: 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, ריבון העולמים - אני חוזר לביתי'; ותיכף בא אליו רבו המובהק אחיהו השילוני הנביא, והראה לו היכן היה"; וראה עוד בספר 'זקן ביתו' (אבות פ"א משנה ג אופן ל): "ומיד בא אצלו הס"מ הרשע ואמר לו: 'ישראל, ראה מה שהקדוש ברוך הוא עושה לך! מוטב וכו'", השיב לו הריב"ש טוב זלה"ה: 'מה יהיה כשאני אהיה איש פשוט? אבל איש ישראל רשאי לומר 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד!'; מיד כשראה הס"מ שאין דבריו נשמעין לפניו - מיד ברח ממנו וכו'", עיין שם (וראה עוד שם פרק ב משנה א אופן ג ד"ה 'הסתכל'); וראה בסוף ספר 'תולדות יעקב יוסף' (אחרי 'ואלה

זְמַן מָה צָעַק שׁוֹב רַבִּי הִירֵשׁ לְרַבּוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ: "רַבִּי! מַדּוּעַ הַנָּכֵם שׁוֹתְקִים?!", וְהִשִּׁיב לוֹ שׁוֹב הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "אֵיךְ וּוְיִיס גָּאָר נִיט! אָפְשֵׁר וּוְיִיסטוֹ עֶפְעֶס?" - "יֹדְעַ אֲנִי לָאוּ כְּלוּם! אוֹלֵי יוֹדֵעַ אֶתְּהָ אֵינְהָ דְבַר?". נֶעֱנָה רַבִּי הִירֵשׁ וְאָמַר: "אֵיךְ וּוְיִיס גָּאָר נִיט, נָאָר אֵיךְ וּוְיִיס דְּעַם אֶלְף בֵּית!" - "אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלוּם, כִּי אִם אֶת ה'אֶלְף בֵּית' בְּלִבְדּוֹ!". צָעַק לְעִבְרוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "טַע, וְוַאסְזַע שְׁוִיִּיגְסְטוֹ? זָאָג! זָאָג!" - "אִם כֵּן מַדּוּעַ שׁוֹתֵק הַנָּךְ? אָמַר! אָמַר!". וְהִתְחִיל רַבִּי הִירֵשׁ לֹמַר: 'אֶלְף' - וְהַבַּעַל שֵׁם טוֹב חוֹזֵר אַחֲרָיו וְאֹמֵר: 'אֶלְף', וְכֵן 'בֵּית' וְכוּ' וְכוּ' פִּסְדֵּר - עַד שֶׁשָּׁב הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ לְמַחוֹ וְלְדַבְּקוֹתוֹ¹; וְתִכְף נִשְׁמַע מִרְחוֹק קוֹל פְּעֻמוֹנֵי מְרַכְבָּה נּוֹסַעַת, וְנִתְיָרָאוּ הַרוֹצְחִים לְנַפְשָׁם, וְנָסוּ וּבְרָחוּ לְדַרְכָּם. כְּשֶׁהִגִּיעָה הַמְרַכְבָּה יָרַד מִמֶּנָּה ה'קוֹטְשֵׁעַר' (בַּעַל הַעֲגָלָה) וְהִתִּיר קִשְׁרֵיהֶם, וְהֶעֱלַם אֶל ה'קְאָרְעֵטַע' (מְרַכְבָּה), וְהוֹלִיכֵם בְּחִזְרָה אֶל שְׁפַת הַיָּם; שֵׁם הִיָּתָה סְפִינָה אַחֲרַת בְּסֻמוֹף לָאִי, וְיָרְדוּ לְתוֹכָהּ, וְנָסְעוּ. וְזֶה הַבַּעַל עֲגָלָה נִכְנַס לְתוֹף הַסְפִינָה, וְנִהְיָה עִתָּה רַב הַחוֹבֵל שֶׁהִשִּׁיט אֶת הַסְפִינָה - "דְּעַר קוֹטְשֵׁעַר אִיז אַרִיִּין אִין שִׁיף אַרִיִּין, אוֹן עַר אִיז גְּעוֹוֹאֲרֵן דְּעַר קְאָפִיטָאן וְוַאס הָאט גְּעַפִּירְט דִּי שִׁיף".

וְהִנֵּה הַנּוֹסְעִים סָבְרוּ שֶׁהֵם מִמְּשִׁיכִים לְנִסְעַ לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵף הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוּשׁ בְּעֶצְמוֹ חָשַׁב כֵּן, אֵף בְּשִׁבְעֵי שָׁל פִּסַּח לְקִרְאָת

הַדְּבָרִים שֶׁשִּׁמְעֵתִי מִמּוֹרֵי זֶלֶה², וְכַתְּבֵתִי רַק רֵאשִׁי פִּרְקִים וְכוּ": "עוֹד שִׁמְעֵתִי בְּשֵׁם מוֹרֵי, כִּשְׁהִלַּךְ בְּנִסְעֵהָ הַיְדוּעָה וְכוּ' כִּשְׁנִשְׁבְּרָה לוֹ הַסְפִינָה וְהִיא בַּעֲצוֹת גְּדוֹל, וְבֵא רַבּוֹ וְתִמָּה עֲלֵי, וְהִרָאָה לוֹ בְּאִיזָה עוֹלְמוֹת הוּא עֵכְשִׁיו וְכוּ", עֵיִן שֵׁם.

עַה. רָאָה גַם 'כַּתּוֹנַת פְּסִים' פִּרְשֵׁת בַּלֵּק ד"ה 'וּבִזָּה יוֹבֵן וִירָא': "וְאִם רוֹאָה שֶׁהוּא בְּסוֹד הַקְּטָנוֹת וְאִינוּ יִכּוֹל לְכוּן, שִׁמְתַּגְּבִירִים עֲלֵיו הַמַּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת - אִז יִתְפַּלֵּל כְּתִינוּק בֵּן יוֹמוֹ מִתּוֹךְ הַכְּתָב, כֹּאשֶׁר הָעִיד מוֹרֵי עַל עֲצָמוֹ שֶׁהִיא בֶּאֱרֵץ אַחֲרַת זְמַן מַה בְּבַחֲנֵהּ זֶה, שֶׁנִּסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ הַכֵּל, וְהִיא מִדְּבַק עֲצָמוֹ אֶל הָאוֹתוֹת וְכוּ', וְכִי צִוּוּהָ לֵאשׁ פִּרְטֵי שִׁיעֶשָׁה כִּי, עַד שֶׁחָזַר לְמַדְרִיגָתוֹ הָעֲלִיוֹנָה וְכוּ"; וְעוֹד כָּתַב שֵׁם: "שִׁשְׁמְעֵתִי מִמּוֹרֵי עַל עֲצָמוֹ, אַחַר יְרִידָתוֹ הַנ"ל הִיא לוֹ עֲלִיָּה כְּפוֹלָה, גַּם בְּגִשְׁמֵי הִיא מֵאֵהָב לְכֹל אָדָם, בְּרוּאָהּ שֶׁהִכֵּל מִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ, וְאַחַר כִּי חָזַר לְמַעֲלָתוֹ - אִם כֵּן הַכֵּל בִּידוֹ יִתְבַּרַךְ וְכוּ', וְדַבְּרִי פִי חֲכָם חַן", עֵיִן שֵׁם.

עָרַב רָאוּ כִּי הִסְפִּינָה שָׁבָה בְּטָעוֹת אֶל סֵפֶר הָעִיר סְטָאמְבוֹל; אוֹ אִזְ הָזֶר
בוֹ הִבְעֵל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ מִפְּנֵיתוֹ לְנִסְעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי רָאָה שְׁמֵן
הַשָּׁמַיִם אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְנִסְעָא.

וּמִשׁוֹם כֶּן נִהְגוּ כָּל פְּזוּרֵי יִשְׂרָאֵל הַהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הַבְּעֵל שֵׁם טוֹב לִישָׁב
יְחִדּוֹ בְּיוֹם שְׁבִיעֵי שָׁל פֶּסַח לְפָנוֹת עָרַב"י, כִּי אִזְ הִגִּיעַ כְּאֲמוֹר

עו. וראה באיגרת הנודעת שכתב הבעל שם טוב הקדוש לגיסו ותלמידו הרה"ק רבי גרשון
מקיסטוב בשנות התק"י (נדפסה בסוף ספר 'בן פורת יוסף', ובספר 'דגל מחנה אפרים' פרשת
בשלח ד"ה 'או יאמר' הזכיר איגרת זו): "תתפלל עבורי בכוונה הזאת, שאזכה להסתפח
בנחלת ה' בחיים וכו', השם יודע שאין אני מייאש עצמי מנסיעה לארץ ישראל אם יהיה
רצון השם, ולהיות עימך ביחד וכו'"; וראה עוד ב'חיי מוהר"ן' סימן ק"מ הטעם שלא היה
יכול הבעל שם טוב לבוא לארץ ישראל; וראה ב'ליקוטי הלכות' ברכת הפירות ד' אות ז'
(עפ"י התורה 'חבלים נפלו לי בנעימים' שבליקוטי תנינא סימן עא): "וזהו הטעם שאנשים
קטנים נכנסין לארץ ישראל בקלות, וגדולי הצדיקים יש להם מניעות עצומות מלבוא לארץ
ישראל, עד שמשא לא זכה לבוא לארץ ישראל, וכן סמוך לדורותינו היה הבעל שם טוב
ז"ל ורבי נפתלי [כ"ץ, בעל 'סמיכת חכמים'] ז"ל שלא יכלו לבוא לארץ ישראל, כי משה
רבינו לפי עוצם גדולתו אם היה נכנס לארץ ישראל היו צריכים ליכנס וליפול כל החובלים
לתוך הנעימים להתתקן, והיו צריכים להתתקן כל המוחין הפגומים שנפגמו מחטא אדם
הראשון ואילך שכולם הם בחינת חובלים, בחינת מוחין של חוץ לארץ שנמשכין על ידי
פגם הכבוד, על ידי שפוגמין בכבוד ה' יתברך, שהם כלל כל החטאים שבעולם, שכולם היו
צריכים להתתקן על ידי משה, כי כל אחד כפי מה שזכה לקבל קדושת ארץ ישראל, דהיינו
השפעת הנועם - כמו כן באין ונופלים בחינת החובלים להתתקן, ועל כן אם היה משה
רבינו נכנס לארץ היו צריכים כל החובלים להתתקן, ומחמת שאז עדיין לא הגיע הזמן לזה,
כי לא ייגמר תיקון כל החובלים עד שיבוא משיח ויבער רוח הטומאה מן הארץ, ומחמת
שלא היה אפשר לתקנם אז - היו יכולים לגרום פגם יותר חס ושלום, על כן היה מן הנמנע
שהוא יכנס לארץ עם ישראל", עיין שם.

עז. בחוץ לארץ נוהגין לספר מעשה זה בשבת אחים ביום 'אחרון של פסח', ובארץ ישראל
כשחל שביעי של פסח ביום ששי מספרים את המעשה בסעודה שלישית של שבת אסרו
חג. (רל"י).

עח. ומה שנוהגין העולם לעשות אז סעודה, ויש מהם גם שאומרים שהבעל שם טוב תיקן
זאת ואכל אז לאטקעס וקניידלאך - אינו נכון, והבעל שם טוב עצמו כלל לא ציווה על
הדבר. ואצל אנשי שלומנו לא נטלו ידים לסעודה, רק היו מחלקים מעט יין ושותים 'לחיים'.
(רל"י).

הִבְעֵל שֵׁם טוֹב הַקְדוֹשׁ בְּחִזְרוֹת לְסִטְאֵמְבוֹל^ט, וְהָיוּ מְסַפְּרִים מֵעֲשֵׂה זֶה^י וּמִוִּדִים לֵה' יִתְבָּרַךְ עַל גְּדֹל הַנֶּס, שְׁצַדִּיק גְּדוֹל זֶה נִצּוֹל מִהַרְוֹצָחִים וְשָׁב לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם^ס; וְהָיוּ אוֹמְרִים בְּסִימוֹ: "וּמִסְתַּמָּא הָיָה בְּעַל הַסְּפִינָה אֱלִיהוּ הַנְּבִיא זְכוֹר לְטוֹב":

מֵרַת אָדֵל בַּת הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב

[ראה גם לעיל סימנים א' ש"ל שע"ג ולקמן סימן שפ"ב]

שעד

מֵרַת אָדֵל בַּת הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב הַקְדוֹשׁ הִיא אֲשֶׁר נִהְלָה וְכִלְכְּלָה אֶת כָּל סְדְרֵי וְעֲנִינֵי הַבֵּית אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב אַחֲרָיו; וּמְסַפְּרִים שְׁמַחֲמַת שְׁהַחֲשִׁיבָהּ בְּיוֹתֵר, עַל כֵּן גַּם מָסַר לָהּ הַבֵּעַל שֵׁם טוֹב קֶדֶם הַסְּתַלְקוֹתוֹ אֶת מִפְתַּח הַבֵּית, אֶת הָאָרוֹן עִם כְּתָבֵיו^כ, וְעוֹד:

- עט.** אמנם נס ההצלה מהרוצחים ה'אידימאקעס' היה באחד מימי חול המועד. (רל"י).
- פ.** ואצל אנשי שלומנו היו מוסיפים לספר גם את המעשה מהשידוך ששידך הבעל שם טוב לתלמידו רבי נחמן מהארידענקא, ואודות הולדת רבינו בחדר הבעל שם טוב, כמובא לעיל בסימן א', עיין שם.
- פא.** ונהגו אנשי שלומנו לומר מזמור ק"ז שבתהלים קודם תפילת מנחה בכל ערב שבת - וגם בערב שביעי של פסח אף שלא חל יו"ט בשבת. (רל"י); וראה בקונטרס 'פתח אליהו' לריא"ז מרגליות: "שמעתי מפי חסידים זקנים, שאחר הנס הגדול הידוע שהיה להבעל שם טוב הקדוש ז"ע בשובו מהנסיעה שנסע לארץ ישראל, ולאות תודה להשם יתברך על נס הגדול שהיה לו, הכניס הבעל שם טוב הקדוש ז"ע לנוסח תפילת מנחה ערב שבת קודש לומר בתחילת מנחה מזמור ק"ז שבתהלים, בבחינת קרבן תודה לארבעה הצריכים להודות לה', על כל הנפשות המובלעות בכל ימי השבוע בעמקי המצולות הדומים להולכי דרכים, חובשי בית האסורים, חולים שנתרפאו, יורדי הים, ובעת הזאת הגיע עת צאתם למקורותם על ידי עליית העולמות וכו'". ובעצם עניין אמירת המזמור 'הודו' בערב שבת - ראה 'שיחות הר"ן' סימן ע"ר; 'ליקוטי הלכות' ברכות הריח א' אותיות ב' ג', עירובי תחומין ה' אות מ"א ושם הלכה ו' אות ז', כלאי בהמה ד' אות ז'.
- פב.** והגם שהשליכו את הכתבים לים בעת נסיעת הבעל שם טוב לארץ ישראל כנ"ל, מכל מקום נותרו ממנו ז"ל אחר כך כתבים נוספים. (רל"י).

שעה

פַּעַם שָׁאָלוּ אֶת רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ: "פֶּאֲרוּוֹאס הָאֵט עֲפַעַס אֵייעֶר זַיידע גַּעהאַט אַזאַ מִין הַמְּשָׁכָה צו אֵייעֶר בַּאֲפֵע אָדל?" - "מֵדוּע הִיָּה לְזַקְנֵכֶם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב כִּזּו הַמְּשָׁכָה דוֹקָא לְזַקְנֵתְכֶם מֵרַת אָדל?"^{פג} - כִּי יָדוּע שֶׁהַבַּעַל שֵׁם טוֹב הֶחְשִׁיב אֶת בִּתּוֹ עוֹד יוֹתֵר מִבְּנֵי רַבֵּי הַיִּרְשׁ; וְהֶשִׁיב רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ: "וַיִּיל זֵי אִיז אַרוֹם גְּעַגְאָנְגֶען פֿסֶדֶר מִיט אַ פֶּאַרְבֶּענִיקט האַרץ צוֹם אוֹיבֶער־שֶׁטן: 'וַוֹאס נֶאָך וּוֹאָלֵט אֵיךְ גְּעֵטָאן עֲפַעַס אַ זַאךְ וַוֹאס דָּאָס זָאל זַיִן דַּיִן רַצוֹן?'!" - "מִפְּנֵי שְׁהִיא סְבָבָה כָּל הָעֵת עִם לֵב כּוֹסֵף לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ (כַּאֲשֶׁר הִיא שׁוֹאֶלֶת כִּבְיָכוֹל בְּכָל פַּעַם אֶת עֲצָמָה): 'אֵיזָה דְּבַר נּוֹסֵף הֵיִיתִי יְכוּלָּה לַעֲשׂוֹת שְׁיִהְיֶה לְרַצוֹנּוֹ יִתְבָּרֵךְ?'!"^{פד}:

פג. מרת אדל בת הבעל שם טוב היתה אימה של מרת פיגא אם רבינו ז"ל; וראה ב'שבחי הר"ן' חלק ב' סימן כ"א שבעת צרה הזכיר רבינו על הים את זכות זקנתו מרת אדל.

פד. נשים אינן חייבות כל כך בריבוי מצוות מעשיות כמו האנשים, ואף על פי כן היתה מרת אדל מתהלכת בלב כוסף מאוד על כל פנים לעשות רצון ה' יתברך יותר ויותר, ועל ידי זה זכתה למדריגת הרצון, שהיא המדריגה הנעלה ביותר; ואצל הצדיקים עיקר החשיבות הוא הרצון, לכסוף ולהשתוקק אליו יתברך, כי הגמר והשלימות של כל עבודת המצוות הוא כפי מידת הרצון הטוב שיש לאדם, אשר כפי שירבה בה - כן תהיה המצוה מושלמת יותר ויותר. ראה גם בליקוטי קמא סימן מ"ט: "נמצא כשאדם חושב מחשבות טובות בליבו איך לעבוד את השם יתברך, בזה נעשה ליבו בבחינת 'צור לבבי' (תהלים עג כו) ובבחינת 'וליבי חלל בקרבי' (שם קט כב), שבתוך החלל יתגלו פעולותיו, ועל ידי פעולותיו ומידותיו הטובים יתגלה שהוא מקבל עול מלכות שמים שלימה", עיין שם. (רל"י).

שיחות מענייני פסח

יום טוב

תסז

ספר מוהרנ"ת ז"ל שקדם איזה רגל ויום טוב, שאז העקר הוא השמחה, כמפרש בתורה (דברים טז יד): "ושמחת בחגך וכו'", ובפרט על פי ענין רבנו ז"ל - נפל למרה שחורה, בחשבו: מי יודע אם יוכל לקיים זאת, ובפרט בעת המחלקת; אבל עם דרך ההתחזקות של ה"עוד מעט" שהודיעו רבנו ז"ל בהתורה 'אזמרה' (ליקוטי קמא סימן רפב), אז מיד עלה בדעתו: איך אפשר שלא יזכה לשמחה מעט, ואולי עוד מעט, ועוד מעט - עד שיצא מהמרה שחורה לגמרי":

[קונטרס ימי התלאות]

פסח

[סיפור נסיעת הבעל שם טוב לארץ ישראל נדפס לעיל בחלק א' סימן שע"ג; בענין הנהגת רבינו בליל הסדר - ראה לעיל חלק א' סימן ש"ג וחלק ב' סימן ק"ו]

תסח

כשדבר פעם רבנו ממעלת בני ישראל ושבח יציאתם ממצרים, אמר: "וואס וואלטן אידן געווען ווען זיי גייען נישט ארויס פון מצרים? וואלטן זיי געווען ציגאנערס!" - "מה היו בני ישראל כיום לולא שיצאו ממצרים? הם היו צוענים [נודים]!":

א. ראה עוד 'עלים לתרופה' בסוף מכתב מיום ג' י"ג ניסן תקצ"ג: "חזק ואמץ לשמח עצמך ובפרט בשבת ויום טוב קודש בכל דרכי השמחה; והיזהר והיזהר שלא יהיה לך עצבות ומרה שחורה מזה בעצמו שאינך שמח כראוי, ולא תהיה עליך שמחת יום טוב למשאו, רק תרגיל עצמך להיות בן חורין", עיין שם.

א. וכלשון ההגדה: "ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו

תסט

רַבְּנוּ אָמַר: "אִז מְעַן וְזַעַט עֶסֶן מְרוֹר בַּיּוֹם סֵדֶר, וְזַעַט מְעַן שׁוּיִן זֵיטָן תְּשַׁעָה בְּאָב בַּיּוֹם קִינּוֹת" - "אִם יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְרוֹר בְּלֵיל פֶּסַח, כִּכָּר יִשְׁבּוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב לְזִמְרַת קִינּוֹת"^א; [מועדים אלה חלים באותו יום בשבוע, כמובא ב'שליחן ערוך'^א]:

תע

רַבְּנוּ אָמַר: "מִי שֶׁלֹּא הִתְחִיל לְהַחְמִיר וְאִינוּ נִמְנָע מִלְאָכֵל מִצֵּה שְׁרוּיָה בְּפֶסַח - אֵין צָרִיף לְהַחְמִיר; וּמִי שֶׁכָּבַר קָבֵל עָלָיו חֲמָרָא זֶה - שֶׁלֹּא יִפְסִיק לְנִהְגַּי כְּךָ"^א:

ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים. [וראה ב'גבורות ה' למהר"ל פרק ס"א: "יש מקשים מה הועיל לנו היציאה, הלא אנו משועבדים בשאר מלכיות וכו', ודברי הבאי הם וכו', כי עדיין על ישראל המעלה הזאת שהם בני חורין בעצם עם השעבוד במקרה, כי אחר שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים ונתן אותם בני חורין, ולא עוד אלא אף מלכים, שנאמר (שמות יט ו) 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש' וכו', והמעלה והחשיבות שיש בזה לא נתבטל בגלותם וכו'", עיין שם].

ב. יתכן שכוונת רבינו היא כמשמעות דבריו, שמשיח לא יתגלה בין פסח לבין תשעה באב. וראה איכה רבה בפתחתא אות י"ח: "השביעי במרוורים" (איכה ג טו) - בלילי הפסח וכו', 'הרוני' בלילי תשעה באב 'לענה"', וכן הוא שם בפרשה ג' אות ה'. (רל"י); [וראה 'טורי אבן' ראש השנה דף י"א ע"ב שמה שאמרו שם בגמרא 'בניסן עתידין ליגאל' הכוונה לליל ט"ו בניסן, וכתב שם שאין זה אלא הזמן של 'בעיתה' (ישעיה ס כב), אבל בוודאי יכול משיח להתגלות לפני הזמן בכל יום, וכמו שאמרו בגמרא סנהדרין דף צ"ח ע"א: "זכו - אחישנה", לא זכו - בעיתה"; גם ראה בגמרא ערכין י"א ע"ב: "מגלגלין זכות ליום זכאי", וברש"י שם: "בניסן נגאלו וכו'", עיין שם גם מעניין תשעה באב]. גם יש לרמז על פי המובא בליקוטי תנינא סימן ע"ד בעניין 'מרדכי' הצדיק שדרשו רבותינו ז"ל (מגילה י: חולין קלט): 'מר דרור' (שמות ל כג), ו'דרור' לשון חירות, היינו החירות של פסח, עיין שם, ועל כן יתפרש הדבר לעניינינו שכפי ה'מר', היינו אכילת המרור שבפסח, כן תלוי ה'דרור' שהוא עניין הגאולה והחירות, והיינו 'מר דרור' באופן כזה, שכפי ה'דרור' שבפסח - כן תלוי ה'מר' והמרירות והקנינות שבתשעה באב. (הרב המחבר, מעדני מלך).

ג. אורח חיים סימן תכ"ח סעיף ג'.

ד. פירוש, כי יש נוהגים להחמיר לא לאכול בפסח מצה שנשרתה במים, כי חוששים שמא

❁ תעא ❁

רַבְּנּוּ הָיָה נוֹהֵג לֶאֱכֹל בְּפֶסַח רַק מַצָּה שְׁמוּרָה מְשֻׁעֶת קְצִירָה¹, וְכֵן הָיָה נוֹהֵג לְבָלִי לֶאֱכֹל מַצָּה שְׁרוּיָה², וְכֵן נִהְגוּ גַם אַנְשֵׁי בֵיתוֹ:

❁ תעב ❁

פַּעַם תְּפַס רַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ בְּיָדוֹ חֲתִיכַת מַצָּה [פְּשׁוּטָה] שְׁהִיְתָה מְנַחַת עַל הַשְּׁלֶחַן, וְעָנָה וְאָמַר: "מַצָּה מֵיט שְׁמִירַת הַבְּרִית - אִיזוּ מַצָּה שְׁמוּרָה!" - "מַצָּה עִם שְׁמִירַת הַבְּרִית - זֹהִי מַצָּה שְׁמוּרָה!" ; וּבִצֵּת אָמְרוּ אֶת הַתְּבוּת 'שְׁמִירַת הַבְּרִית' הַחֲדָה וְהָרְאָה

נשאר מעט קמח על המצה או בתוכה שלא נילוש בתוך העיסה, וכשייגע הקמח במים יתחמץ (ראה שו"ע או"ח סימן תנח ומשנ"ב שם סק"ד; שו"ע הרב חלק התשובות סימן ו), וכתבו הפוסקים שאין זו אלא חומרא, אבל מעיקר הדין אין צריך לחשוש לזה (עי' חק יעקב סימן תס סקט"ז ושע"ת שם). יצויין שגם אלו המחמירים בזה, מכל מקום נוהגים שביום 'אחרון של פסח' בחוץ לארץ מקילים ואוכלים מצה שרויה (ראה 'דרך פיקודיך' מצוה יב), וכן נהג רבינו ז"ל, ראה לעיל חלק א' סימן ת"ה.

ה. ראה 'שולחן ערוך' אורח חיים סימן תנ"ג סעיף ד': "החיטים שעושים בהם מצת מצוה, טוב לשמרן שלא יפלו עליהן מים משעת קצירה, ולפחות משעת טחינה וכו'", עיין שם; וראה ב'משנה ברורה' שם סוף ס"ק כ"ה: "כתבו האחרונים דאף דמדינא אין צריך שימור לשם מצה רק למצות של לילות הראשונות וכו', נהגו לעשות שימור לשם מצה בכל המצות משעת טחינה וכו'", עיין שם.

ו. וכך נהג גם מוהרנ"ת, וכן רבי נחמן טולטשינער ורבי אברהם בנו, שהיו אוכלים רק מצה שמורה משעת קצירה, וגם נזהרו לבלי לאכול 'שרויה', וכלל אנשי שלומנו בכל הדורות היו נזהרים בשני הדברים הללו. (אמנם בסוף ימיו של רבי אברהם ב"ר נחמן, כשכבר לא היה יכול ללעוס והיה מוכרח לשרות המצה, אז התיר נדרו ואכל מצה שרויה). וראה להלן בערך 'רבי נחמן טולטשינער' שאמר שאם נפלה חתיכת מצה לתוך המרק - שלא יספרו ולא יגלו לו הדבר; כי דרך העולם לעשות מזה 'עסק גדול' ולפנות את הצלחת וכיוצא בזה, על כן ביקש שלא יגלו לו. (רל"י).

ז. אמנם אין הדבר ברור לגמרי שהמצה שעל השולחן היתה מצה פשוטה ולא שמורה. (רל"י).

רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ עַל עֲצֻמוֹ^ח: (רבי לוי יצחק שמעה כמדומה מפי רבי אברהם בן רבי נחמן)

❁ תעג ❁

רַבֵּנוּ תָּפַס וְהַחֲזִיק פַּעַם בְּיָדוֹ מִצֵּה בְּפֶסַח, וְנִעְנָה וְאָמַר: "אִז מֵעַן הָאֱלֹט מִצֵּה אֵין דֵּי הָעֵנֵט - הָאֱלֹט מֵעַן גָּאט אֵין דֵּי הָעֵנֵט!" - "כְּשֶׁאוֹחֲזִים מִצֵּה בְּיָדֵם - אוֹחֲזִים כְּכִיכּוֹל אֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּיָדֵם!"^ט:
(מפי רבי אברהם שטערנהארץ) *

❁ תעד ❁

לֹא רָאוּ אֶצֶל מוֹהַרְנ"ת, וְכֵן אֶצֶל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁנִּהְגּוּ חֲמֻרוֹת גְּדוּלוֹת בְּבִדְיַקַת הַחֲמֵץ; אָמְנָם עַל רַבֵּי הִירֶשׁ לֵיב הָרַב מְבַרְסֵלֵב מְסַפְּרִים סְפוּרִים נְפִלְאִים אוֹדוֹת חֲמֻרוֹתָיו הַגְּדוּלוֹת בְּבִדְיַקַת הַחֲמֵץ, שֶׁאַרְךָ לוֹ זְמַן הַבְּדִיקָה כְּמַעַט מְשֻׁךְ כָּל הַלְּיָלָה:

ח. רבינו לא בא חס ושלום לגרוע מאיש שום קבלה או הידור טוב, ופשיטא שמצה שמורה עדיפא, אלא שרצה לזרז ביותר על ההקפדה בעניין זה של שמירת הברית; ומצה שמורה יחד עם שמירת הברית - היא בוודאי מצה שמורה. (רל"י); ראה בתיקוני זוהר (תיקון טו דף ל:): "דבת זוגיה צדיק איהו 'מצה שמורה', לגביה מצה שלימה עשירה, ומאן גרים דא למהוי בת זוגיה מצה שמורה לגביה, בגין דנטר טיפה דיליה, ומאן דפגים טיפה דיליה איתקרי בת זוגיה 'מצה פרוסה', לחם עוני וכו'".

ט. ראה כעין זה ב'ליקוטי הלכות' ברכות הראיה וברכות פרטיות ה' אות י"ט (וכן שם בהלכות תפילת ערבית ד אות כז): "כי מבואר בזוהר הקדוש שעל ידי לקיחת הארבעה מינים בדינו אנו לוקחין בדינו אותו יתברך"; וראה ליקוטי קמא סימן נ"ז אות ה', שם כתב רבינו שאכילת שבת נעשה ממנה אלקות גמור, ושם באות ח' כתב שאכילת מצה היא כמו אכילת שבת].

י. דהנה נחלקו הפוסקים לעניין חיוב הבדיקה באור ל"ד אם מחוייבים לחפש גם אחר פירורים קטנים, או שאין צריך לחפש רק אחר כזית [החיי אדם (כלל קיט אות ו) ועוד מחמירים בזה, והפמ"ג (סימן תלג א"א סק"ח) ועוד מקילים]. ולמעשה לאחר שכבר ניקו

❁ תעה ❁

אנשי שלומנו לא היו נוהגין לבוא אל מוהרנ"ת לחג הפסח^א, ואפלו בנו רבי יצחק לא היה בא אליו אז:

❁ תעו ❁

מוהרנ"ת היה אומר את ההגדה בקול רם ובשאגה^ב; וספר רבי אברהם בן רבי נחמן ששמע מאביו שפעם אחת כשאמר מוהרנ"ת ז"ל ההגדה, כשהגיע לתבות "ובמזא גדול" זו גלוי שכניה^ג - אמרן בצעקה ובשאגה^ד, ונפל חלשות, וכל הנוכחים הבינו והרגישו שראה אז מוהרנ"ת גלוי שכניה^ה. גם ארע פעם שלרב התלהבותו באמירת ההגדה

בני הבית את כל הבית היטב גם מהפירורים, נהגו הרבה לסמוך על המקילים, אבל יש שכח החמירו בזה (ראה שערי תשובה סימן תלג ס"א; דברי תורה (מונקאטש) ח"ב אות קלד), ויש שנהגו לחפש אף פחות מכזית ובלבד שהוא ראוי לאכילה (ראה משנ"ב סימן תלג שעה"צ סקל"ג; סימן תלד סק"ו; סימן תמב סקל"ג; סימן תמד סקט"ו).

יא. וכן היה אצל רבינו, ראה לעיל חלק א' סימן ש"ג וחלק ב' סימן ק"ו.

יב. ראה בליקוטי קמא סימן כ' אות י': "גלות מצרים שהיה על פגם הברית כידוע וכו', פגם הברית הוא פגם הדעת וכו', והקול מעורר הדעת, בבחינת 'הקול מעורר הכוונה', ובשביל זה 'ונצעק וישמע את קולנו', והקול מעורר הדעת, 'וישלח מלאך' - זה משה, בבחינת דעת, ועל ידי התגלות הדעת כתיקונו אז 'ויוציאנו'; ובשביל זה אומרים את ההגדה בקול רם, כי הגאולה היתה על ידי קול, בבחינת 'וישמע את קולנו' וכו'", עיין שם; ראה בפרקי דרבי אליעזר סוף פרק מ"ח: "רבי יהודה אומר: כל אותו הלילה (של יציאת מצרים) היו ישראל אוכלין ושותין ושמיחין ומהללין לאלקיהם בקול גדול"; וראה עוד רש"י פסחים פ"ה ע"ב ד"ה 'והיללא': "לקול המולת ההמון מההלל דומין כאילו הגיג מתבקעים"; חידושי הריטב"א על ההגדה: "וחייב אדם לומר ההגדה בנעימה בקול רם ובכל כוחו"; זוהר בהעלותך דף קמ"ט ע"א; [בסימן תע"ג הביאו הפוסקים משו"ת מהרש"ל סימן פ"ח שצריך לומר 'הא לחמא וכו' בקול רם, וביאר ב"פה ללב' חלק ב' סימן תע"ג אות י' שכוונתו על כל ההגדה שצריך לאומרה בקול רם, אפילו אם הוא יחידי].

יג. נוסח תנועתה כפי שצעק מוהרנ"ת - ידוע לבקיאים.

יד. וראה עוד 'טור ברקת' (לרבי חיים הכהן מארם צובה) סימן תפ"א ס"ק ב' (ע"פ זוהר

כֶּסֶה מוֹהֲרַנ"ת אֶת פְּנֵיו הַנִּלְהָבִים שֶׁבָּעָרוּ מְאֹד; וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים
בְּעֵת הַתְּלַהּבוֹתוֹ בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תְּעוּ

מוֹהֲרַנ"ת אָמַר: "אֲזוּי וּוּי בְּדַרְךָ כָּלֵל קוֹמֵט דָּאָךְ פָּאָר דְּעַר סֵדֶר בֵּיז
נָאָךְ 'חֲצוֹת', הָאֵט מְעַן קוֹבַע גְּעוּוֹעַן אַ תְּפִלָּה פּוֹן 'חֲצוֹת'
אֵינְמִיטֶן סֵדֶר, אַז אֵלֶּע אֵיִדֵן זְאֵלֵן בְּעֵטֶן אוֹיפֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ" - "הַיּוֹת
שֶׁבְּדַרְךָ כָּלֵל הָרִי מְאָרִיכִין בְּלִיל הַסֵּדֶר עַד אַחֲרֵי חֲצוֹת הַלַּיְלָה, עַל כֵּן
סֵדֶר לָנוּ בְּעַל הַהֲגָדָה לֹאמַר תְּפִלָּה שֶׁל 'חֲצוֹת' (הוּא הַפְּזֻמוֹן "אֲדִיר הוּא
יְבֻנָּה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב") בְּאֲמָצַע עֲרִיכַת הַסֵּדֶר, כְּדִי שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יִבְקָשׁוּ אַז
עַל בְּנֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ"ט:

סְפִירַת הָעֹמֶר

[אודות הלילה האחרון של ספירת העומר אצל רבינו בזאסלאב - ראה לעיל חלק א' סימן
פ"ד; ואצל מוהרנ"ת - ראה לעיל חלק ב' סימן שצ"ח]

תְּעַח

אָמַר מוֹהֲרַנ"ת ז"ל כִּי הָאֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנֶה קִנְיָנִים הַמְּבֹאָרִים בְּמִסְכַּת אָבוֹת
הֵם כְּנֻגַד אֲרַבְעִים וְתִשְׁעָה יְמֵי הַסְּפִירָה, וְהַמְּדָה הָאֲרַבְעִים וְתִשְׁעָה
הִיא 'תְּפִלָּה' א:

[רבי אליקים געציל ליובאוונע, 'נחלי אמונה' כ]

בא דף מ:): "החייב של סיפור יציאת מצרים וכו', שהשיכנה הולכת מבית לבית ומקשבת
לאותו הסיפור והשבח שאומר איש הישראלי ושמוח, ואז מלבישים עוז והדר להקב"ה כביכול".
טו. את האפיקומן אוכלים קודם חצות הלילה, ובשעת חצות הלילה מזמרים את הפזמון
"אדיר הוא" (והוא במקום אמירת תיקון חצות, כי בליל הסדר לא היו אומרים אצל אנשי
שלומנו תיקון חצות); ויש אצל אנשי שלומנו בזה תנועת ניגון יקרה ונאה מאוד מאוד. (רל"י).
א. ראה דרשות מהר"ל דרוש עה"ת ד"ה והוא.

הופיע מחדש!

הספר שרבים חיכו לו

"שארית יצחק"

לר' יצחק
ברייטער הי"ד

כמו כן ניתן להשיג את הספר הנפלא:

"שיח שרפי קודש"

ג' כרכים מלאים מזן אל זן
דיבורים ושיחות מבוררות מרבינו הק'
וממוהרנ"ת כפי אשר נמסרו
ע"י ר' לוי יצחק בנדר ז"ל

ספר
חובה
בכל
בית

משלוח
עד
הבית

להשיג ב: אגודת "משך הנחל"

טל: 02-627-3120

וכן בכל מוקדי המכירות של ספרי ברסלב

הופיע מחדש הספר שער אפרים

הופיע
מחדש

חידושי תורה
מר' אפרימ'ל מפשעבורז' זצ"ל
על פי סדר • תורה • ש"ס • מועדים
ועל פי סדר התורות בליקוטי מוהר"ן

בימים אלו מסתיימת בעז"ה
עריכתו מחדש של הספר

"עונג שבת" מכתבי ר' אפרימ'ל

בו נוספו עוד עשרות מכתבים חדשים
שלא שזפתם עין הדפוס עד הנה,
כלל המכתבים עברו הגהה מדוקדקת
מעצם כת"י, ומעוטרים המה במאות
מראי מקומות ואסמכתאות.

כל מי שיש ברשותו העתק כתב יד
מתבקש להודיענו תיכף על מנת
שיצא דבר מושלם תחת ידינו

יוצא
בקרוב!

משלוח
עד
הבית

להשיג ב: אגודת "משך הנחל"

טל: 02-627-3120

וכן בכל מוקדי המכירות של ספרי ברסלב

